

1998/2/53. -6. Wyrok sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r. II UKN 281/97, OSNAP 1998/15/456. -7. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1998 r. II UKN 350/98, OSNAP 2000/2/79. -8. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 1999 r. II UKN 208/99, OSNAP 2001/5/172.

Adres pierwszego autora:
Katedra i Zakład Medycyny Sądowej
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
ul. Sędziowska 18a
91-304 Łódź
paju@plusnet.pl

Eduardas Vaitkevičius, Egidijus Kurapka, Hendryk Malewski,

Wybrane zagadnienia stosowania broni na naboje Floberta

Some issues concerning the use of firearms used with Flobert cartridges

Z Katedry Kryminalistyki Litewskiego Uniwersytetu Prawa
Kierownik: prof. dr H. Malewski

Celem pracy jest analiza i ocena prawno-kryminalistycznych i kryminologicznych zagadnień powiązanych z nabywaniem, dysponowaniem i używaniem broni na amunicję Floberta. Broń na naboje Floberta jest przeznaczona do celów szkoleniowych (nauki strzelania) w pomieszczeniach zamkniętych. Biorąc pod uwagę, że energia kinetyczna pocisków Floberta nie osiąga 7,5 J, rząd litewski ustalił, że na Litwie broń na taką amunicję od 1999 roku jest w swobodnej sprzedaży, a jedynym ograniczeniem jest wiek nabywającego (18 lat). Przy takim porządku prawnym popyt na broń na naboje Floberta jest znaczny. Na Litwie mającej około 3,5 mln mieszkańców każdego roku sprzedaje się kilka tysięcy sztuk tego rodzaju broni i najczęściej są one wykorzystywane niezgodnie z przeznaczeniem.

The aim of the work is to analyze and evaluate legal, criminalistic and criminological problematic issues appearing in Lithuania due to circulation of firearms designed for the Flobert cartridge. The purpose of guns with the Flobert cartridge is shooting training in closed areas. Provided the kinetic energy of Flobert cartridge is not bigger than 7,5 J, the guns meant for those bullets have been classified to unlimited circulation of guns since 1999 in Lithuania. Now these firearms can be purchased by anyone over 18. Due to this reason the demand for these firearms has increased. The sale of these firearms amounts to several thousands (the population of Lithuania is more than 3.5 million). The analyses of the authors show that these firearms are not used in accordance with their purpose. Experimental practice and experimental research proved that these firearms can cause serious bodily injuries. The latter fact allowed the authors to formulate propositions regarding legal regulation of circulation of these firearms.

Słowa kluczowe: balistyka, naboje Floberta, amunicja, broń

Key words: ballistics, Flobert cartridge, ammunition, weapon

Do roku 1990 na Litwie posiadanie broni przez obywatela było bardzo ograniczone. Zmiany społeczno-ekonomiczne i zmiany w mentalności spowodowały

znaczną liberalizację poglądów, w tym także co do nabywania i posiadania broni. W 1994 roku na Litwie przyjęto Ustawę o prawie obywatela do samoobrony. W Ustawie przewidziano możliwość nabywania w celu samoobrony pistoletów i rewolwerów, kaliber których nie mógł przekraczać 9 mm. Jednocześnie istnieeli zwolennicy ograniczonego prawa nabywania broni. Wypadkową ścierania się tych tendencji jest zmieniające się ustawodawstwo. W Ustawie o broni i amunicji z 1996 roku praktycznie przeformowano możliwość nabywania do samoobrony (z prawem ich noszenia) 9 mm pistoletów i rewolwerów, co faktycznie otwierało możliwość sprzedaży wojskowych rodzajów broni (na przykład - 9mm pistoletu Makarowa) (7). Tylko akty wykonawcze do tej Ustawy nieco ograniczyły możliwość nabywania takich pistoletów i rewolwerów.

Ustawodawca ciągle stoi przed wyborem pomiędzy zwięzłą ustawą, która przewiduje regulację typowych sytuacji (a co za tym idzie - stwarza szersze możliwości interpretacji ustawy), a ustawą rozwickłą, mającą na celu przewidzieć wszystkie możliwe sytuacje. Taką typową sytuację mamy na Litwie, gdzie nadal trwa poszukiwanie optymalnego modelu ustawy regulującej problematykę związaną z bronią. O istnieniu pewnych podobnych problemów prawno-kryminalistycznych w Polsce świadczy artykuł T. Dobosza i wsp., w którym na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że wzmocniona „podrasowana” amunicja kalibru 4 mm typu M20 uzyskuje charakterystyki progowe, zbliżone do charakterystyk amunicji broni palnej, gdyż postrzały taką amunicją mogą być niebezpieczne dla zdrowia i życia (1). Ustawodawstwo niemieckie, które należy do najbardziej rozwiniętych i dopracowanych w dziedzinie regulacji prawnych, dotyczących nabywania i dysponowania bronią, pozwala na swobodne nabywanie takiej amunicji osobom od lat 18. Rząd litewski, wzorując się na ustawodawstwie niemieckim, zaliczył także rewolwery, przeznaczone do strzelania amunicją Floberta, do grupy broni, nabywanie której nie miało żadnych ograniczeń, oprócz wieku - od 18 lat (9). Rząd litewski motywował taką liberalizację tym, że pociski wystrzelone z takich rewolwerów mają niewielką energię kinetyczną i nie mogą poczynić poważnych uszkodzeń ciała oraz nie są zaliczane do broni palnej. Takie rewolwery są przeznaczone do celów szkoleniowych, treningów w pomieszczeniach zamkniętych i amatorskiego strzelania, zaliczane są do broni sportowej. W Niemczech broń przeznaczona do strzelania amunicją Floberta jest oznakowana symbolem F, co oznacza, że są one w swobodnej sprzedaży dla osób od 18 lat, lecz do ich noszenia jest potrzebne pozwolenie jak do broni palnej (Waffenschein) (3). Litewska ustawa o broni i amunicji z roku 1996 nie przewidywała ograniczeń dla noszenia broni, która jest w swobodnej sprzedaży. Z tego powodu broń na amunicję Floberta stała się na Litwie bardzo popularna. W latach 2000-2002 sprzedano ponad 8000 takich rewolwerów.

Konstrukcja i wygląd zewnętrzny rewolwerów przeznaczonych do strzelania amunicją Floberta nie różnią się praktycznie od broni bojowej (ryc. 1). Problematyka używania atrap broni przy popełnianiu przestępstw znana jest w piśmiennictwie (5). Największą różnicą tych rewolwerów od rewolwerów bojowych jest względnie niewielka średnica lufy, szczególnie w rewolwerach kaliber 4 mm, a także przedzielony na dwie części bębenek, którego przednia część jest atrapą. Rewolwery mają do 9 komór nabojoych, a ich lufy mają 8-12 gwintów.

Ryc. 1. Rewolwer kaliber 6 mm "Cuno Melcher KG" (Niemcy), przeznaczony do strzelania 6 mm amunicją Flobert short.

Fig. 1. 6 mm calibre "Cuno Melcher KG" (Germany) revolver for shooting with Flobert short

Amunicja Floberta została skonstruowana w 1845 roku we Francji i przedstawia scalony nabój z metalową łuską i zapłonem obrzeżnym (bocznym). Nabój przyjął nazwę od jego konstruktora (4). To był jeden z pierwszych rodzajów scalonych nabołów. Do dnia dzisiejszego są produkowane naboje Floberta o kalibrze 4 mm i 6 mm (ryc. 2). Naboje Floberta mają cylindryczne łuski z kryzą. W nabojach Floberta w zasadzie nie ma prochu, a dla wyrzucenia pocisku jest wykorzystywana energia detonacji materiału wybuchowego splotki. Pociski nabołów 4 mm są okrągłe o średnicy 4,2 mm i o masie około 0,5 g. Pociski nabołów 6 mm są okrągłe lub cylindryczne z zaokrągloną przednią częścią, o średnicy 5,5 - 5,6 mm i mają masę około 1 g.

W trakcie badań empirycznych, mających na celu ustalenie podstawowych charakterystyk balistycznych pocisków amunicji Floberta, wykonano po kilkadziesiąt strzałów taką amunicją kalibru 4 mm i 6 mm. Dane balistyczne amunicji Floberta przedstawiono w tabeli (Tab. I). W czasie eksperymentów ustalono, że szybkość początkowa pocisków 6 mm amunicji Floberta osiąga 120 m/s, a energia kinetyczna - 7,3 J. Wyliczenia matematyczne świadczą, że względna energia kinetyczna na 1 mm powierzchni, w cięciu poprzecznym pocisku, osiąga 0,3 J/mm². W literaturze kryminalistycznej stwierdza się, że ciężkie i niebezpieczne uszkodzenia ciała mogą być spowodowane pociskiem mającym nie mniejszą niż 7,5 J energię kinetyczną lub co najmniej 0,5 J/mm² względnej energii kinetycznej (6, 12). Wyniki strzelania eksperymentalnego

Tabela I. Niektóre charakterystyki balistyczne nabołów Floberta kalibru 4 mm i 6 mm poszczególnych producentów.

Table I. Some characteristics of 4 mm and 6 mm calibre Flobert cartridge manufactured by various producers.

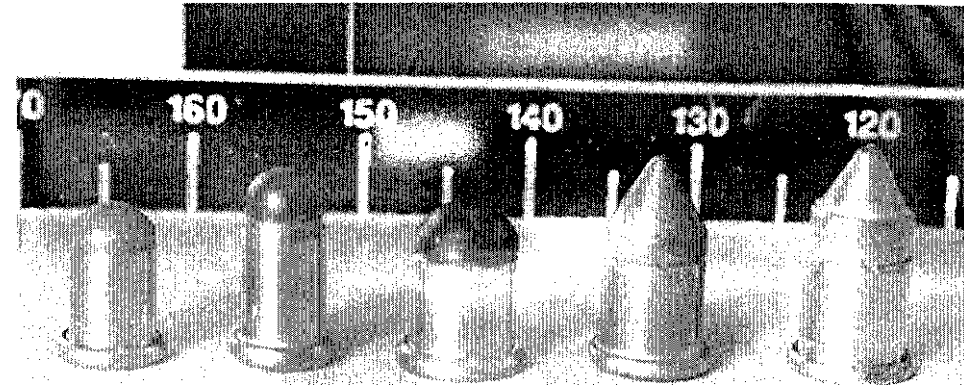
Kaliber i rodzaj amunicji Calibre and type	4 mm Flobert	4 mm Flobert long	6 mm Flobert short		6 mm Flobert Spitzkugeln	22(6mm) Flobert
			ME (Cuno Melcher KG)	SellierS Bellot		
Producent Producer	Sellier& Bellot	RWS Dynamit Nobel			RWS Dynamit Nobel	Sellier& Bellot
Długość naboju (mm) Length of cartridge, mm	8,4	10,5	9,0	9,0	11,6	12,3
Długość łuski (mm) Length of cartridge case, mm	6,2-6,4	8,0	6,2	6,1	6,2	6,4
Masa pocisku (g) Weight of bullet, g	0,5	0,47	1,03	1,05	1,02	1,15
Masa prochu (g) Weight of powder, g	bez prochu powderless	bez prochu powderless	bez prochu powderless	bez prochu powderless	bez prochu powderless	0,03
Masa materiału inicjującego spłonki (g) Weight of primer compound, g	0,035	0,05	0,08	0,06	0,07	0,04
Początkowa szybkość pocisku (V ₀)*, m/s Initial speed of bullet (V ₀)*, m/s	130-140	max-172 (średnia - 149 approx-149)	max-113 (średnia-91) approx-91	max-107 (średnia.-86) approx-86	105-120	max-112 (średnia-92) approx-92
Energia kinetyczna E ₀ , J Kinetic energy E ₀ , J	max-4,9	max-6,9 (średnia-5,2) approx-5,2	max-6,6 (średnia-4,3) approx-4,3	max-6,0 (średnia-3,9) approx-3,9	max-7,3	max-7,2 (średnia-4,2) approx-4,2

* Wyniki doświadczalnych strzałów otrzymane przy wykonywaniu konkretnych ekspertyz.

* The data was received while carrying out experimental shooting in specific expertise.

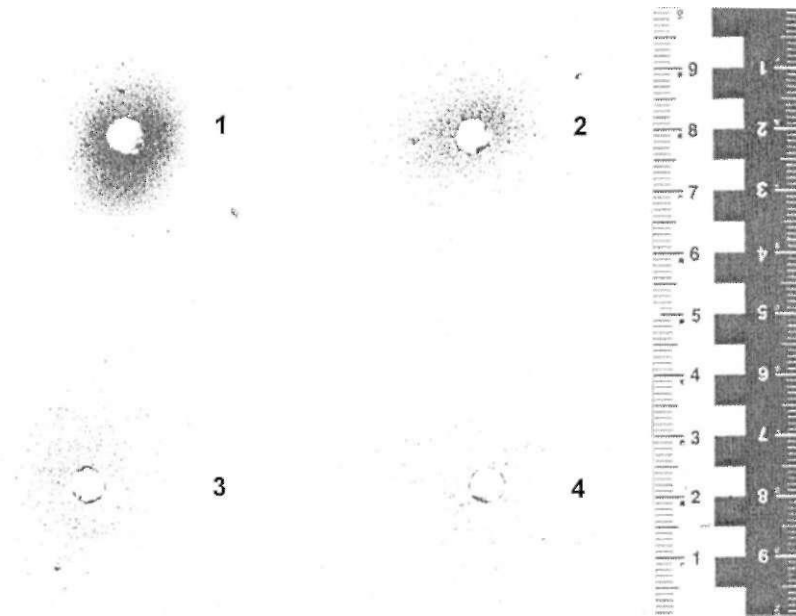
amunicją Floberta świadczą, że ta krytyczna granica nie jest osiągnięta. Ale tej energii pocisku w zupełności wystarcza, aby przebić skórę człowieka i zagłębić się w tkanki miękkie (8). Penetracja obiektu w znacznej mierze zależy od formy pocisku. Wykorzystując ten model, w każdym konkretnym przypadku, znając parametry pocisku i jego początkową szybkość, można ustalić na jaką głębokość jest on w stanie przeniknąć w tkanki. Znacząc to jesteśmy w stanie ustalić, jakie życiowo ważne organy byłyby w jego zasięgu. Na tej podstawie J. Sterchow

proponuje wnioskować o niebezpieczeństwie dla życia i zdrowia wykorzystywania konkretnych rodzajów pocisków (13). Jednocześnie musimy stwierdzić, że są już dane o 6 mm nabojach Floberta, w których szybkość początkowa pocisków osiąga 200 m/s, a nawet 275 m/s (2,11). Wykonując ekspertyzy na Litwie jeszcze nie zetknęliśmy się z amunicją, mającą takie prędkości początkowe. Przeprowadzone przez nas eksperymenty pokazały, że wzmacniając naboje Floberta kalibru 6 mm tylko masą 2-3 łepków od zapalek, szybkość pocisku wzrastała średnio o 30 m/s, co zwiększało energię kinetyczną pocisku do 10 J.

Ryc. 2. Amunicja Floberta: kaliber: 4mm-1,2; kaliber 6mm - 3-5; producent: "Sellier & Bellot" (Czechy) - 1,3,5; "RWS Dynamit Nobel" (Niemcy) - 2,4.
Fig. 2. Flobert cartridge: 4 mm calibre (1, 2); 6 mm calibre (3, 4, 5). Producer: "Sellier & Bellot" (Czech Republic) (1, 3, 5); "RWS Dynamit Nobel" (Germany) (2, 4).

Nasze badania balistyczne wskazują, że ślady na pociskach Floberta są drobne, słabo wyrażone i nie odznaczają się stałością. Pociski Floberta łatwo się deformują i często nie są przydatne do identyfikacji broni. Ślady bliskiego wystrzału na przeszkodach, które tworzą cząsteczki procesu rozszczepiania się materiału spłonki i metalowe cząsteczki pocisku, na jasnych płaszczyznach są widoczne nawet przy strzałach z odległości 30 cm (ryc. 3). Klasycznych śladów osmaień (śladów termicznych) i śladów mechanicznego rozdarcia tkaniny, nawet przy strzale z przyłożenia, nie stwierdzono. Metodą chemiczno-kontaktową ślady metalizacji dokoła otworu wlotowego były ujawniane przy strzałach z odległości do 80-100cm. Postrzały amunicją Floberta należą najczęściej do ślepych i dlatego jest zawsze duża szansa znalezienia pocisku, a mając pocisk można ustalić rodzaj broni, z której został wystrzelony.

Ryc. 3. Ślady doświadczalnych wystrzałów wykonanych z rewolweru „Alfa mod.620” 6mm amunicją Floberta firmy „RWS Dynamit Nobel”. Strzały oddano z odległości 1-10 cm; 2-15 cm; 3-20cm; 4-30 cm; Kopia śladów została wykonana na aparacie „Konica 1216”.

Fig. 3. Traces in the paper of experimental shooting with 6 mm revolver "Alfa mod. 620" (Czech Republic) with Flobert cartridge produced by "RWS Dynamit Nobel". Distance of the shot: 1-10 cm, 2-15 cm, 3-20 cm, 4-30 cm. Traces were xeroxed with Xerox machine "Konica 1216".

W ciągu kilku lat na Litwie zarejestrowano dziesiątki wypadków użycia tej broni w napadach rabunkowych, ekscesach chuligańskich, różnorodnych konfliktach rodzinnych oraz konfliktach w miejscach publicznych. Analiza praktyki ekspertyzy sądowej dowodzi, że przy strzelaniu nabojami Floberta może dojść do ciężkich lub nawet śmiertelnych obrażeń ciała. Tylko w okresie kilku ostatnich lat w dwóch podstawowych placówkach ekspertyzy sądowej na Litwie wykonano ponad 50 ekspertyz, dotyczących badania broni na amunicję Floberta. Wśród nich były ekspertyzy dotyczące spraw ze skutkiem śmiertelnym lub ciężkimi obrażeniami ciała. Pracownicy policji, którzy stykali się z wypadkami użycia broni na amunicję Floberta, od początku proponowali ograniczyć swobodę noszenia tej broni. Lecz tylko znowelizowana Ustawa o broni i amunicji z dnia 15 stycznia 2002 roku zabroniła jej noszenia (8). Ustawa weszła w życie z dniem 1 lipca 2003 roku. Naszym zdaniem, fenomen „renesansu” broni na amunicję Floberta na Litwie pokazuje na ile niebezpieczne i stwarzające różnorodne problemy mogą być niedopracowane ustawy.

WNIOSKI

Analiza praktyki nabywania i korzystania z broni na amunicję Floberta jeszcze raz pokazuje, że nawet różnorodne rodzaje broni nie osiągające charakterystyk broni palnej mogą być bardzo niebezpieczne i obrót takimi przedmiotami musi być ściśle reglamentowany. Regulacje prawne, dotyczące broni, jej nabywania i dysponowania nią muszą być oparte także na wiedzy i ocenie kryminalistycznej, która pozwala zaszeregować określony przedmiot według jego przeznaczenia lub innych charakterystyk. W zależności od przeznaczenia musi być rygorystycznie ustalony porządek dysponowania takim rodzajem broni.

Pewne zmiany w konstrukcji broni lub „podrasowanie” amunicji Floberta zmienia jej charakterystyki i zaszeregowuje ją razem z innymi rodzajami przerobionej lub samodziłowej broni palnej. Problematyka prawno-kryminalistyczna broni na amunicję Floberta musi doczekać się wszechstronnego badania.

PIŚMIENNICTWO

I. Dobosz T., Jaworski R., Kawecki J., Semiczek W., Trnka J.: Wzmacnianie ("rasowanie") amunicji kalibru 4 mm typu M20. Arch. Med. Sąd. Krym. 2002, 52, 155-162. -2. Frankonia Jagt. Gesamtjahres-katalog, 2000/2001, 340. 3.Frey C: Waffenen/verb durch Privatpersonen. Deutsches Polizeiblatt. Nr. 1, 1995, 2-6. -4.Harig E. u. a.: Gerichtsballistik. Ministerium des Innern-Publikationsabteilung. Berlin, 1979, 27. -5. Kasprzak J: O możliwościach rozpoznawania broni raz jeszcze. Problemy kryminalistyki. Nr. 204, 19-13. -6. Kulicki M.: Dowodowa problematyka współczesnej broni strzeleckiej. Wydawnictwo IES. Kraków, 2001, 35. -7. Lietuvos Respublikos Ginklą ir šaudmeną kontroles [statymas. 1996 m. liepos 2 d. Valstybes žinios, Nr. 69, 1996. -8. Lietuvos Respublikos Ginklą ir šaudmeną kontroles jstatymas. 2002 m. sausio 15 d. Valstybes žinios, Nr. 13, 2002, 14-30. -9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 450. 1999 m. balandžio 21 d. Valstybes žinios, Nr. 37, 1999, 13. -10. Sellier K., Kneubuehl B.: Wound Ballistics and the Scientific background. Elsevier, Amsterdam, 1994, 217-225.

II. Sellier&Bellot. Product catalog, 2001, 37. -12. CaBpaHb JI. O.: MeTOflwo onpefleneHycfl MMHUMaHbHoPi y6owHOii cwnbi CTaHflapTHo n ainnHHo omeCTpenbHoro onywna n 6oenpnnacoB. floco6ne Ana SKnepTOB. MockBa, 1973, 58. -13. CiepxoB E.B. PeiueHue Bonpoca o nonaBatoMeM fleiicTByH ci-iaPHAA nyreM pacneTa rny6nHbi ero nnoHUKHOBeHycfl B 6noTKaHH nenoBeneKopo opraHM3Ma/BecTHHK KpyMHaHycTUKy. BbincK 1. - MockBa, 2000.

Adres pierwszego autora:
Katedra Kryminalistyki Litewskiego Uniwersytetu Prawa
Ul. Ateities20
LT-2057 Vilnius